

بررسی چگونگی دسترسی به مقالات غیر فارسی در مراکز آموزشی و تحقیقاتی وزارت جهاد^۱

حمید محسنی^۲

چکیده: هدف از این پژوهش بررسی چگونگی دسترسی به مقالات غیرفارسی در مراکز آموزشی و تحقیقاتی وابسته به معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهادسازندگی می‌باشد. با استفاده از روش تحقیق پیمایشی، پرسشنامه‌ای تهیه و برای ۵۴ مرکز آموزشی و تحقیقاتی که جامعه آماری تحقیق را تشکیل می‌دادند ارسال شد، و بررسی نهایی بر روی ۳۹ پرسشنامه انجام و اطلاعات استخراج گردید. بررسی موارد یاد شده موضوع این مقاله است.

مقدمه

هدف اصلی در جمع‌آوری اسناد، مدارک، و اطلاعات برای استفاده‌کنندگان، تحویل مدرک است. تحویل مدارک عملکرد اصلی کتابخانه‌ها بوده و هنگامی که کتابخانه‌ها قادر به تحویل مدارک از مجموعه موجود در مخازن خود نباشند، از امانت بین کتابخانه‌ای جهت رفع این مشکل استفاده می‌نمایند.

در سال‌های اخیر، تحویل الکترونیکی اسناد و دسترسی وسیع به پایگاه‌های اطلاعاتی کتابشناختی فرصت‌های روبه‌افزایشی برای امانت بین کتابخانه‌ای به وجود آورده است، و سبب شده که کتابخانه‌ها از سیاست اتکا به مجموعه موجود خود به طرف سیاست دسترسی به مدارک

۱. برگرفته از: حمید محسنی، «بررسی چگونگی دسترسی به مقالات غیرفارسی در مراکز آموزشی و تحقیقاتی وزارت جهاد» به راهنمایی دکتر طاهره علمی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی، ۱۳۷۶.

۲. کارشناس ارشد مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی وزارت جهاد سازندگی

و خدمات شده که کتابخانه سوق داده شوند^۱. تحولی این چنین شگرف، دائمی، و شگفت‌انگیز در خدمات تحویل مدرک و انتقال اطلاعات به خاطر اهمیت اطلاعات و دسترسی به آن برای تحول و توسعه در جامعه بشری است.

بدون شک از مهم‌ترین ابزار توسعه اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، و سیاسی کشور، تحقیق و پژوهش است. زیرا استفاده درست از منابع گوناگون کشور نیازمند برنامه‌ریزی و تحقیق درست است، در غیر این صورت منابع مالی، انسانی و... در کشور نه تنها در جهت درست هدایت نخواهد شد، بلکه در دراز مدت با توجه به انحراف از مسیر واقعی خود به‌عنوان عامل بازدارنده خواهد بود. با توجه به مسائل بالا در صورتی که هدایت، توسعه، و پیشرفت کشور به شیوه‌ای علمی و خردمندانه پیگیری شود از مهم‌ترین ابزار تفکر علمی و برنامه‌ریزی توسعه، منابع اطلاعاتی خواهد بود. "دسترس" به منابع اطلاعاتی با سرعتی مناسب و هزینه مطلوب، رهگشای تحقیق و توسعه انسانی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... خواهد بود.

دسترسی به اسناد و مدارک و انتقال اطلاعات همواره کانون توجه جوامع بوده است و بشر از زمان استفاده از ابتدایی‌ترین وسیله حفظ و نگهداری و انتقال اطلاعات امروز به جایی رسیده است که با فشار دکمه‌ای می‌تواند به حجم عظیمی از اطلاعات بدون توجه به مرز جغرافیایی و زمانی دسترسی پیدا کند. اهمیت نگهداری، پردازش، دسترسی، و انتقال اطلاعات برای بشر به حدی مهم و اساسی بوده است که امروزه پیشرفته‌ترین و ظریف‌ترین ابزارهای بشر ساز را لوازم الکترونیکی تشکیل می‌دهد که به‌همین منظور ساخته شده‌اند. در واقع اطلاعات (ذخیره، پردازش، بازیابی و انتقال آن) بوده است که موجب پیدایش فن‌آوری ظریف و حیرت‌انگیز اطلاعات و ارتباطات شده است. بدون شک کلماتی از قبیل "عصر اطلاعات"، "عصر ارتباطات"، "عصر ماهواره"، "عصر رایانه" همه در یک نقطه اساسی با هم مشترک هستند و آن ذخیره، پردازش، انتقال و دسترسی به "اطلاعات" در آن نقش محوری دارد.

شاید بتوان گفت که بشر امروز به جایی رسیده است که برای پاسخ‌دادن به این سؤال که "فن‌آوری یا اطلاعات کدام اساسی‌تر و مقدم‌تر است؟" به سختی با مشکل روبه‌رو می‌شود. از طرفی بدون استفاده از فن‌آوری، قدرت مهار و دسترسی به اطلاعات مورد نظر را نداریم و از طرف دیگر این اطلاعات است که در پیکره این دستگاه‌های حیرت‌انگیز جایه‌جا می‌شود و بدون در نظر گرفتن عنصر اطلاعات، این فن‌آوری ظریف اعتبار خود را از دست خواهد داد. ولی در نهایت هدف اساسی بشر در توسعه این ابزارها، نگهداری، پردازش، و بازیابی اطلاعات بوده

۱. جنیفر رولی. هزینه تحویل الکترونیکی اسناد و مدارک. ترجمه حمید محسنی. مرزهای نو در اطلاع‌رسانی.

است نه خود ابزار، و این نکته‌ای است بسیار ظریف که از سوی مدیران کتابخانه‌ها و مراکز اسناد همواره باید مورد توجه قرار گیرد. با ظهور این ابزارها نگرش "دسترسی" به اطلاعات بدون توجه به محل نگهداری و زمان دستیابی عملی گردید و این مسئله خصوصاً برای کشورهای که در آن کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی بودجه لازم برای تهیه اطلاعات را ندارند، بسیار حائز اهمیت است.

حجم روزافزون انتشارات علمی و فنی و هزینه سنگین تهیه منابع اطلاعاتی از یک سو، و کمبود منابع مالی از سوی دیگر، همواره کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را با مشکلات زیادی در تهیه منابع اطلاعاتی مواجه ساخته است. به طوری که هیچ کتابخانه‌ای در جهان حتی با داشتن منابع مالی بسیار به تنهایی قادر به تهیه تمامی منابع اطلاعاتی مورد نیاز خود نیست. اتخاذ سیاستی درست برای فایز آمدن بر این مشکلات، نه تنها دارای اهمیت اساسی برای پاسخ‌گویی به نیازهای اطلاعاتی مراجعه‌کنندگان دارد، بلکه با توجه به تنگناهای اقتصادی ایران و محدودیت‌های ارزی، ضرورتی بسیار اساسی در صرفه‌جویی منابع مالی نیز می‌باشد. توجه ویژه به سیاست "دسترسی" به منابع اطلاعاتی به جای نگهداری آن در کتابخانه، در واقع پاسخی برای همین مشکلات بوده است. آنچه مسلم است این‌که دیگر نه کتابخانه‌ها توان تهیه تمامی انتشارات علمی مورد نیاز را دارند، و نه با توجه به پیشرفت‌های فن‌آوری در زمینه ذخیره و انتقال اطلاعات ضرورتی اساسی برای این کار وجود دارد.

امروزه به کمک فن‌آوری اطلاعات، آگاهی از وجود منابع اطلاعاتی در هر نقطه‌ای از دنیا با "دسترسی" به این منابع فاصله چندانی ندارد و حتی قدرتمندترین کتابخانه‌ها نیز برای پاسخ‌گویی به نیازهای اطلاعاتی مراجعان خود به‌سوی همکاری بین کتابخانه‌ای، اشتراک در خرید منابع اطلاعاتی و به‌طور کلی "دسترسی" به منابع اطلاعاتی گرایش پیدا کرده‌اند و همواره پیشرفت‌های جدیدی در این حوزه به وقوع می‌پیوندد، که آگاهی از این پیشرفت‌ها و به‌کارگیری درست آن تأثیری به‌سزادر عملکرد سازمان‌ها و نهادهای علمی و تحقیقاتی و مراکز تصمیم‌گیری در زمینه پژوهش و توسعه دارد.

بیان مسئله

مقالات علمی یکی از مهم‌ترین منابع پژوهش در جست‌وجوهای علمی محسوب می‌شوند به طوری که مراکز و سازمان‌هایی که به انجام پژوهش‌های علمی می‌پردازند بیشترین بودجه جهت تهیه منابع اطلاعاتی را برای خرید مجلات اختصاص می‌دهند. از این رو، تهیه متن کامل مقالات چکیده شده در پایگاه‌های اطلاعاتی از طرف کتابخانه‌ها امری ضروری است.

تهیه حدود ۵۰ پایگاه اطلاعاتی غیرفارسی که از طریق آن مرکز اطلاع‌رسانی جهاد به ارائه خدمات مرجع به بیش از ۶۰ مرکز آموزشی و تحقیقاتی در سطح وزارت جهاد می‌پردازد. محققان مراکز آموزشی و تحقیقاتی را با این مسئله روبه‌رو ساخته است که چگونه به تهیه متن کامل مقالات مورد نیاز چکیده شده در این پایگاه‌ها و همچنین مقالات دیگر بپردازد.

بدون تردید تهیه تمامی مجلات غیرفارسی مورد نیاز در حوزه پژوهشی این وزارتخانه ناممکن است. از این جهت، پشتیبانی خدمات مرجع از طریق تهیه متن کامل مقالات ارجاع داده شده امری بسیار اساسی است. با توجه به کمبود منابع مالی به‌خصوص منابع ارزی و لزوم صرفه‌جویی در مصرف آن و همچنین ایجاد رضایت‌مندی برای محققان از جهت سرعت، میزان دسترسی به مقالات، قیمت، سهولت استفاده و... لازم است مدیران کتابخانه‌ها بیشتر به این مسئله حساس باشند. این تحقیق بر آن است تا چگونگی دسترسی به مقالات غیرفارسی در مراکز آموزشی و تحقیقاتی وابسته به معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهادسازندگی را مورد بررسی قرار دهد.

تعاریف عملیاتی اجزای مسئله

در این تحقیق منظور از "دسترسی" به مقالات غیرفارسی، تهیه مقاله‌ای خاص از مجله‌ای خاص در موارد لزوم به‌جای "تهیه و نگهداری" کل مجله به‌منظور استفاده‌های بعدی است. با این تعریف "دسترسی" شامل دریافت مقاله از طریق خدمات فتوکپی، انتقال به صورت الکترونیکی، و یا حتی مشاهده مقاله بر روی صفحه نمایش از طریق اتصال به پایگاه‌های اطلاعاتی متن کامل است. کارگزاران اطلاعات در این پژوهش آن دسته از مراکز، سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی یا خصوصی می‌باشند که دارای خدمات تهیه و ارسال مقاله به صورت انتفاعی و غیرانتفاعی هستند.

پرسش‌های اساسی پژوهش

۱. همکاری بین کتابخانه‌ای در مراکز آموزشی و تحقیقاتی وابسته به معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهاد در دسترسی به مقالات غیرفارسی چگونه است؟
۲. استفاده از خدمات کارگزاران خارجی در دسترسی به مقالات غیرفارسی توسط کتابخانه‌ها چگونه است؟
۳. تهیه مقالات غیرفارسی از جهت سرعت، میزان دسترسی به مقالات، قیمت و سهولت استفاده چگونه است؟
۴. امکانات کتابخانه‌ها در دسترسی به مقالات غیرفارسی چگونه است؟

هدف و فایده پژوهش

هدف از این پژوهش بررسی چگونگی دسترسی به مقالات غیرفارسی در مراکز آموزشی و تحقیقاتی وابسته به معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهاد است و از جمله فواید آن به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

۱. تعیین مشکلات، تنگناها و مسائل دسترسی به مقالات غیرفارسی در مراکز آموزشی و تحقیقاتی معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهاد؛
۲. با تعیین مشکلات، تنگناها، و مسائل دسترسی به مقالات غیرفارسی، مدیران می‌توانند برای تعیین سیاست‌های آتی برنامه‌ریزی کنند.

روش پژوهش

روش این پژوهش پیمایشی است. درباره روایی آن می‌توان گفت با توجه به اینکه هدف این پژوهش توصیف کمی و بررسی خدمات تحویل مدرک مراکز آموزشی و تحقیقاتی وابسته به معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهاد است از روش پیمایش استفاده شده است. با توجه به محدود بودن جامعه آماری از یک سو و افزایش روایی تحقیق از سوی دیگر در این پژوهش کل جامعه آماری مورد بررسی واقع شده و اقدام به نمونه‌گیری نشده است. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شد. پرسشنامه‌ها بعد از تدوین به صورت آزمایشی به منظور تعیین روایی آن میان ۶ مرکز توزیع شد و پس از اطمینان از صحت سؤالات و انتخاب صحیح گزینه‌ها، به تعداد لازم تکثیر و از طریق پست پیش‌تاز برای ۵۳ مرکز که جامعه آماری تحقیق را تشکیل می‌دادند توزیع شد. که در مجموع ۴۴ پرسشنامه عودت داده شد. از بین ۴۴ پرسشنامه دریافتی، ۵ پرسشنامه به علت ناقص بودن اطلاعات کنار گذاشته شد و ۳۹ پرسشنامه (۷۳/۷ درصد) مورد بررسی قرار گرفتند و اطلاعات مورد نیاز با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS تجزیه و تحلیل و جداول و اطلاعات مورد نیاز تعیین و تدوین شدند.

جامعه مورد مطالعه

جامعه آماری تحقیق حاضر متشکل از مراکز آموزشی و تحقیقاتی وابسته به معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهادسازندگی است. این بخش‌ها از جهت نیروی انسانی، تجهیزات و امکانات موجود، وضعیت تهیه مقالات غیرفارسی، بودجه، سرعت تهیه اطلاعات، هزینه، سهولت استفاده از خدمات کارگزاران اطلاعات و امانت بین کتابخانه‌ای مورد بررسی واقع شده‌اند.

مراکزی که مورد بررسی و تحقیق واقع شده‌اند در چهارگروه عمده زیر قرار داشتند:

۱. مراکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استان‌ها؛

۲. مؤسسات تحقیقات مادر؛

۳. مراکز تحقیقات مهندسی؛

۴. مراکز آموزشی؛

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

اطلاعات به دست آمده در این پژوهش براساس انواع مختلف جامعه آماری به پنج دسته کلی تقسیم شدند تا از مقایسه آنها نتایج و پیشنهادات متناسب ارائه گردند:

الف. مراکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استانها؛

ب. مؤسسات تحقیقات مادر؛

ج. مراکز تحقیقات مهندسی؛

د. مراکز آموزشی؛

د. کل مراکز.

یافته‌های اساسی این پژوهش به شرح زیر می‌باشند:

۱. در ۵۹ درصد مراکز هیچ بخش خاصی عهده‌دار وظیفه خدمات تحویل مدرک نیست و این وظیفه در کنار سایر وظایف نهاد اطلاع‌رسانی انجام می‌پذیرد، و تنها در ۲۰/۵ درصد مراکز، بخش خدمات تحویل مدرک وجود دارد و در ۱۲/۸ درصد مراکز دیگر، این وظیفه توسط بخش سفارشات انجام می‌گیرد (جدول ۱).

جدول ۱. توزیع فراوانی بخش مسئول خدمات تحویل مدرک در مراکز آموزشی و تحقیقاتی

مجموع	بخش خاصی وجود ندارد نهاد (اطلاع‌رسانی)		بخش امانت بین کتابخانه‌ای		بخش تحویل مدرک		بخش سفارشات		بخش مراکز	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۱۰۰	۳۹	۵۹	۲۳	۷/۷	۳	۲۰/۵	۸	۱۲/۸	۵	کل مراکز
۱۰۰	۴	۰	۰	۲۵	۱	۲۵	۱	۵۰	۲	مراکز مادر
۱۰۰	۲۶	۶۱/۵	۱۶	۳/۸	۱	۲۳/۱	۶	۱۱/۵	۳	مراکز تحقیقات منابع طبیعی
۱۰۰	۷	۷۱/۴	۵	۱۴/۳	۱	۱۴/۳	۱	۰	۰	مراکز آموزشی

همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود فقط ۸ مرکز (۲۰/۵ درصد) از کل مراکز دارای بخش خدمات تحویل مدرک می‌باشند و در ۵ مرکز (۱۲/۸ درصد) وظیفه خدمات تحویل

۱. مؤسسات تحقیقاتی مادر شامل مؤسسات زیر می‌شود: مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع، مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی، مؤسسه تحقیقات دامپروری، مرکز تحقیقات حفاظت خاک و آب‌خیزداری، مرکز تحقیقات مهندسی تهران.

مدرک توسط بخش سفارشات انجام می‌شود. نکته قابل توجه این است که در ۲۳ مرکز (۵۹ درصد) هیچ بخش خاصی عهده‌دار این وظیفه نیست. و این وظیفه مستقیماً در نهاد اطلاع‌رسانی و در کنار سایر وظایف انجام می‌گردد. در مقایسه بین مراکز مادر و مراکز تحقیقات منابع طبیعی و مراکز آموزشی، مراکز آموزشی با بیشترین درصد (۷۱/۴ درصد) هیچ بخش خاصی مسئول خدمات تحویل مدرک نیست و در تمامی مراکز مادر بخش ویژه‌ای عهده‌دار خدمات تحویل مدرک است. در مراکز تحقیقات منابع طبیعی ۶۱/۵ درصد مراکز دارای بخش خاصی برای انجام امور خدمات تحویل مدرک نیستند.

۲. ۳۵/۹ درصد مراکز، تعداد کل کارکنان نهاد اطلاع‌رسانی آنها حداکثر تا ۲ نفر می‌باشد و ۴۳/۶ درصد مراکز بین ۲ تا ۴ کارمند دارند و از میان این کارکنان درگیر در نهاد اطلاع‌رسانی، ۸۷/۲ درصد مراکز تنها یک نفر درگیر خدمات تحویل مدرک می‌باشند.

۳. در ۷۴/۴ درصد مراکز، کارکنان درگیر خدمات تحویل مدرک دارای مدرک لیسانس می‌باشند که از میان آنها ۴۸/۷ درصد دارای مدرک کارشناسی کتابداری، ۷/۷ درصد دارای مدرک کارشناسی زبان انگلیسی، و ۴۳/۶ درصد دارای رشته‌ای غیر از کتابداری و زبان انگلیسی هستند.

جدول ۲. توزیع فراوانی تعداد کارکنان درگیر در بخش خدمات تحویل مدرک

تعداد کارکنان		یک نفر		دو نفر		سه نفر		مجموع	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۳۴	۸۷/۲	۴	۱۰/۳	۱	۲/۶	۳۹	۱۰۰		

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود در ۸۷/۲ درصد مراکز (۳۴ مرکز)، حداکثر ۱ نفر درگیر خدمات تحویل مدرک هستند. مقایسه بین جدول ۲ و جدول ۱ نشان می‌دهد که ۵۹ درصد مراکز (۲۳ مرکز) دارای بخش خدمات تحویل مدرک نمی‌باشند و این وظیفه توسط نهاد اطلاع‌رسانی انجام می‌شود. بنابراین ۲۸/۲ درصد از مراکز دارای یک کارمند تمام وقت در بخش خدمات تحویل مدرک می‌باشند.

۴. ۸۹/۷ درصد مراکز اقدام به خرید نشریات غیرفارسی نمی‌کنند و تنها ۱۰/۳ درصد مراکز بین ۱ تا ۳ عنوان مجله غیرفارسی تهیه می‌کنند که فقط ۵/۱ درصد نیاز اطلاعاتی آنها به مقاله غیرفارسی تأمین می‌شود. از میان کل مراکز آموزشی و تحقیقاتی تنها ۵ مؤسسه (مؤسسات مادر) از طریق نظام سفارش مستمرکز مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد مجلات غیرفارسی دریافت می‌دارند که بعد از حداکثر ۶ ماه شماره‌های جاری را دریافت می‌کنند.

۱. منظور از کارکنان درگیر، افرادی هستند که به صورت پاره وقت وظایف مربوط به خدمات تحویل مدرک را در مرکز مربوطه انجام می‌دهند.

جدول ۳. توزیع فراوانی مراکزی که به تهیه مجلات غیرفارسی می‌پردازند

تهیه مجلات مراکز		بلی		خیر		مجموع	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۴	۱۰/۳	۳۵	۸۹/۷	۳۹	۱۰۰		

جدول ۴. توزیع فراوانی تعداد عناوین مشترک توسط مراکزی که به تهیه مجلات غیرفارسی می‌پردازند

تعداد عناوین مراکز		۳-۱ عنوان		اقدام نمی‌شود		مجموع	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۳۵	۸۹/۷	۴	۱۰/۳	۳۹	۱۰۰		

جدول ۵. توزیع فراوانی تعداد مراکزی که با اشتراک مجلات غیرفارسی نیازهای اطلاعاتی آنها مرتفع شده است

رفع نیاز مراکز		مجله‌ای تهیه نمی‌شود		بلی		خیر		مجموع	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۳۵	۸۹/۷	۲	۵/۱	۲	۵/۱	۵/۱	۳۹	۱۰۰	

جدول ۳ نشان دهنده این است که ۳۵ مرکز (۸۹/۷ درصد) به اشتراک مجلات غیرفارسی نمی‌پردازند و تنها ۴ مرکز (۱۰/۳ درصد) مشترک مجلات غیرفارسی هستند و با مشاهده جدول ۴ متوجه می‌شویم که چهار مرکزی (۱۰/۳ درصد) که مشترک مجلات غیرفارسی هستند تنها به اشتراک ۱ تا ۳ عنوان پرداخته‌اند. با مشاهده جدول ۵ تنها شاهد ۵/۱ درصد رفع نیاز اطلاعاتی توسط نشریات مشترک خود نهادها هستیم.

۵. ۹۲/۳ مراکز بودجه‌ای مستقل برای تهیه مقالات غیرفارسی ندارند.

۶. ۴۳/۶ درصد مراکز حداکثر تا ۷۵ دلار در سال برای تهیه مقاله غیرفارسی از خارج از کشور هزینه می‌کنند و در مجموع ۸۰ درصد مراکز کمتر از ۳۰۰ دلار در سال برای تهیه مقاله از خارج از کشور هزینه می‌کنند.

۷. ۲۰/۵ درصد مراکز بین ۲۰۰,۰۰۰ تا ۳۰۰,۰۰۰ ریال و ۲۰/۵ درصد بین ۳۰۰,۰۰۰ تا ۴۰۰,۰۰۰ ریال برای تهیه مقاله غیرفارسی از داخل کشور هزینه می‌کنند.

۸. ۴۳/۶ درصد مراکز حداکثر تا ۵ مقاله غیرفارسی از خارج از کشور تهیه می‌کنند و ۲۵/۶ درصد مراکز بین ۶۰ تا ۱۰۰ مقاله غیرفارسی و ۲۳/۱ درصد بین ۳۰ تا ۶۰ مقاله و ۱۷/۹ درصد حداکثر تا ۳۰ مقاله غیرفارسی از داخل کشور تهیه می‌کنند.

جدول ۶ نشان‌دهنده تعداد مقالات غیرفارسی درخواستی از مرکز اطلاع‌رسانی است که بیشترین رقم را تا ۵۰ مقاله (۴۳/۶٪) به خود اختصاص داده است. ۵۰ درصد مراکز مادر بین ۵۰ تا ۱۰۰ مقاله از مرکز اطلاع‌رسانی درخواست نمودند. ۱۰۰ درصد مراکز آموزشی حداکثر تا ۵۰ مقاله و ۳۴/۶ درصد مراکز تحقیقات منابع طبیعی بین ۵۰ تا ۱۰۰ و ۳۴/۶ درصد تا ۵۰ مقاله درخواست نموده‌اند.

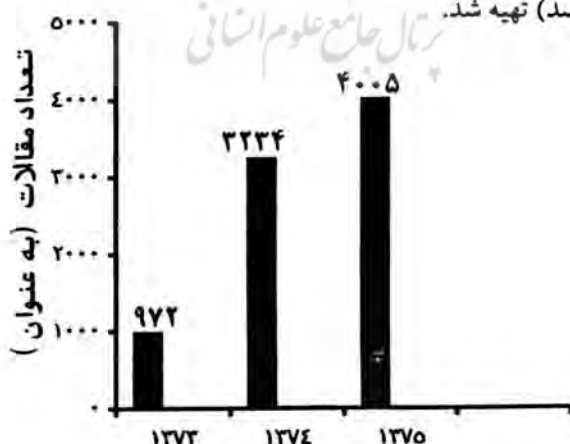
جدول ۶. توزیع فراوانی تعداد مقالات درخواستی از مرکز اطلاع‌رسانی

مراکز	تعداد مقاله تا ۵۰ مقاله		۱۰۰-۵۰		۱۵۰-۱۰۰		۲۰۰-۱۵۰		۳۰۰-۴۰۰		مجموع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
تمامی مراکز	۱۷	۴۳/۶	۱۲	۳۰/۸	۴	۱۰/۳	۵	۱۲/۸	۱	۲/۶	۳۹
مراکز مادر	۱	۲۵	۲	۵۰	۰	۰	۰	۰	۱	۲۵	۴
مراکز تحقیقات منابع طبیعی	۹	۳۴/۶	۹	۳۴/۶	۴	۱۵/۴	۴	۱۵/۴	۰	۰	۲۶
مراکز آموزشی	۷	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷

۹. ۷۱/۸ درصد مراکز فقط از طریق مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی و ۵/۱ درصد از طریق مرکز اطلاع‌رسانی و استان مربوطه اقدام به تهیه مقاله غیرفارسی مورد نیاز می‌کنند.

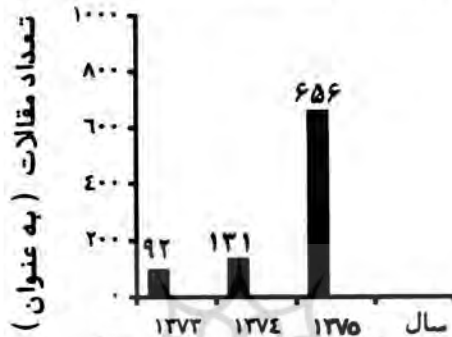
۱۰. ۵۰ درصد مراکز مادر بین ۲۰ تا ۴۰ درصد و در ۵۰ درصد دیگر از مراکز مادر بین ۴۰ تا ۶۰ درصد نیاز به مقاله غیرفارسی در مرکز مربوطه تأمین می‌گردد. در حالیکه در ۹۲/۳ درصد مراکز تحقیقات منابع طبیعی حداکثر تا ۲۰ درصد و در ۱۰۰ درصد مراکز آموزشی حداکثر تا ۲۰ درصد نیاز به مقاله غیرفارسی در مرکز مربوطه تأمین می‌شود و از این جهت اختلاف زیادی بین مراکز مادر و دیگر مراکز وجود دارد.

۱۱. از مجموع ۹۷۲ مقاله غیرفارسی درخواستی از مرکز اطلاع‌رسانی در سال ۱۳۷۳ تعداد ۳۱۵ مقاله (۳۲/۳۷ درصد) تهیه شد. از مقالات تهیه شده در سال ۱۳۷۳ تعداد ۱۷۶ مقاله (۱۸/۰۸ درصد) در استان تهران، ۹۲ (۹/۴۵ درصد) مقاله در بقیه استان‌ها و ۴۷ مقاله از خارج کشور (۴/۸۳ درصد) تهیه شد.

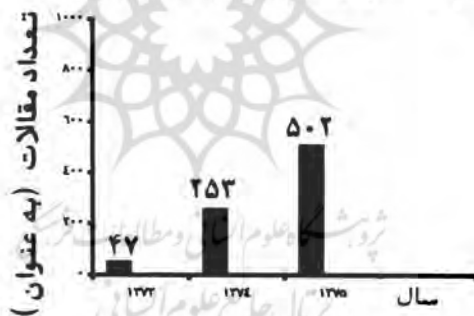

نمودار ۱. نمودار مکان‌بایی مقالات غیرفارسی توسط مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد برای مراکز آموزشی و تحقیقاتی وزارت جهاد

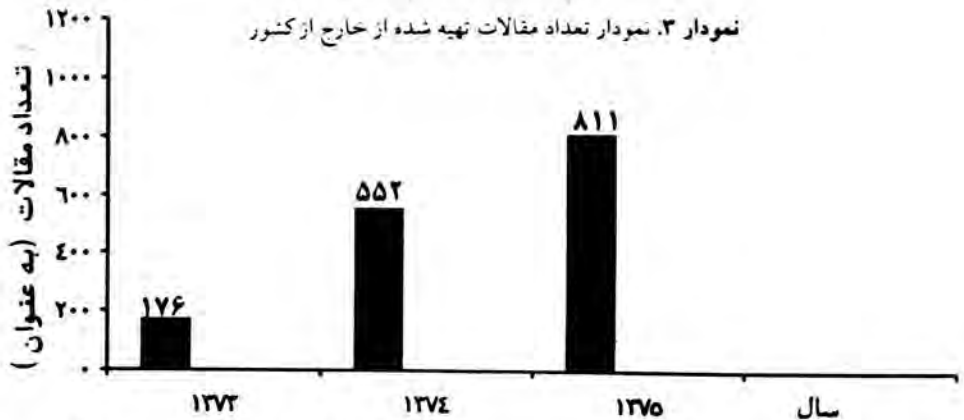
همان‌گونه که در نمودار مشاهده می‌شود در سال ۱۳۷۳ تعداد ۹۷۲ مقاله غیرفارسی توسط مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی برای مراکز آموزشی و تحقیقاتی وابسته به معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهاد مکان‌یابی شده است و این سیر صعودی در سال ۱۳۷۴ به ۳۲۳۴ مقاله (۳۲۲ درصد) و در سال ۱۳۷۵ به ۴۰۰۵ مقاله (۱۲۸ درصد) رسیده است.

نمودار ۲. نمودار تعداد مقالات تهیه شده از شهرستان

نمودار ۳. نمودار تعداد مقالات تهیه شده از خارج از کشور

نمودار ۴. نمودار تعداد مقالات تهیه شده از استان تهران توسط مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی برای مراکز آموزشی و تحقیقاتی وزارت جهاد

با مقایسه نمودار شماره ۲ و ۳ و ۴ متوجه می‌شویم از مجموع ۹۷۲ مقاله غیرفارسی درخواست شده از مرکز اطلاع‌رسانی جهاد در سال ۱۳۷۳ کلاً تعداد ۳۱۵ مقاله (۳۲/۳۷ درصد) تهیه شد. از کل مقالات تهیه شده در سال ۱۳۷۳ تعداد ۱۷۶ مقاله (۱۸/۸۰ درصد) در استان تهران، ۹۲ مقاله (۹/۴۵ درصد) در بقیه استان‌ها و ۴۷ مقاله از خارج از کشور (۴/۸۳) تهیه شد. در سال ۱۳۷۴ از مجموع ۳۲۳۴ مقاله غیرفارسی درخواست شده تعداد ۵۵۲ مقاله در استان تهران (۱۷/۰۶ درصد)، ۱۳۱ مقاله در بقیه استان‌ها (۴/۰۵ درصد)، ۲۵۳ مقاله (۷/۸۲ درصد) از خارج از کشور تهیه شده است. (در مجموع ۹۳۶ مقاله یعنی ۲۸/۹۴ درصد تهیه شد).

در سال ۱۳۷۵ از مجموع ۴۰۰۵ مقاله غیرفارسی درخواست شده تعداد ۸۱۱ مقاله در استان تهران (۲۰/۲۴ درصد)، ۶۵۶ مقاله (۱۶/۳۷ درصد) در بقیه استان‌ها و ۵۰۳ مقاله (۱۲/۵۵ درصد) از خارج از کشور تهیه شده است. (در مجموع ۱۹۷۰ مقاله یعنی ۴۹/۶۸ درصد تهیه شد).

از مجموع ۳۲۳۴ مقاله غیرفارسی درخواستی در سال ۱۳۷۴ تعداد ۵۵۲ مقاله در استان تهران (۱۷/۰۶ درصد)، ۱۳۱ مقاله در بقیه استان‌ها (۴/۰۵ درصد)، ۲۵۳ مقاله (۷/۸۲ درصد) از خارج از کشور تهیه شده است (در مجموع ۹۳۶ مقاله یعنی ۲۸/۹۴ درصد تهیه شد).

از مجموع ۴۰۰۵ مقاله غیرفارسی درخواستی در سال ۱۳۷۵ تعداد ۸۱۱ مقاله در استان تهران (۲۰/۲۴ درصد)، ۶۵۶ مقاله (۱۶/۳۷ درصد) در بقیه استان‌ها و ۵۰۳ مقاله (۱۲/۵۵ درصد) از خارج از کشور تهیه شده است (در مجموع ۱۹۷۰ مقاله یعنی ۴۹/۶۸ درصد تهیه شد).

۱۲. ۳۵/۹ درصد مراکز حداکثر تا ۲۰ درصد و ۲۰/۵ درصد مراکز بین ۲۰ تا ۴۰ درصد و ۱۵/۸ درصد مراکز بین ۴۰ تا ۶۰ درصد و ۶۰ درصد و ۱۵/۴ درصد مراکز بین ۸۰ تا ۱۰۰ درصد و ۱۲/۸ درصد مراکز بین ۶۰ تا ۸۰ درصد مقاله غیرفارسی خود را از طریق مراکز مادر تهیه می‌کنند.

جدول ۷. توزیع فراوانی میزان رفع نیاز مقالات غیرفارسی در سطح کشور

مراکز	تا ۲۰ درصد		۲۰-۴۰		۴۰-۶۰		۶۰-۸۰		۸۰-۱۰۰		مجموع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
تمامی مراکز	۶	۱۵/۴	۸	۲۰/۵	۱۱	۲۸/۲	۱۰	۲۵/۶	۴	۱۰/۳	۳۹
مراکز مادر	۰	۰	۱	۲۵	۲	۵۰	۱	۲۵	۰	۰	۴
مراکز تحقیقات منابع طبیعی	۳	۱۱/۵	۶	۲۳/۱	۷	۲۶/۹	۸	۳۰/۸	۲	۷/۷	۲۶
مراکز آمیزشی	۲	۲۸/۶	۲	۲۸/۶	۰	۰	۱	۱۲/۳	۲	۲۸/۶	۷

همان‌گونه که در جدول ۷ مشاهده می‌شود ۲۸/۲ درصد مراکز تحقیقاتی (۱۱ مرکز) بین ۴۰ تا ۶۰ درصد نیاز به مقاله غیرفارسی آنها در کل کشور تهیه می‌شود که دارای بیشترین فراوانی

هستند. با مراجعه به جدول و مقایسه بین مراکز مادر و مراکز تحقیقات منابع طبیعی و مراکز آموزشی متوجه می‌شویم که در مراکز مادر ۵۰ درصد مراکز بین ۴۰ تا ۶۰ درصد مقالات غیرفارسی، و در مراکز تحقیقات منابع طبیعی ۳۰/۸ درصد مراکز بین ۶۰ تا ۸۰ درصد و ۲۶/۹ درصد ۴۰ تا ۶۰ درصد مقالات غیرفارسی و در مراکز آموزشی ۲۸/۶ درصد مراکز تا ۲۰ درصد مقاله غیرفارسی و ۲۸/۶ درصد مراکز ۲۰ تا ۴۰ درصد و ۲۸/۶ درصد مراکز ۸۰ تا ۱۰۰ درصد مقالات غیرفارسی آنها در کل کشور تهیه می‌شود.

جدول ۸. توزیع فراوانی میزان رفع نیازهای رفع نشده به مقالات غیرفارسی

نیازهای رفع نشده مراکز	تا ۲۰ درصد		۲۰-۴۰		۴۰-۶۰		۶۰-۸۰		۸۰-۱۰۰		مجموع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
تمامی مراکز	۲۱	۵۳/۸	۱۰	۲۵/۶	۵	۱۲/۸	۲	۵/۱	۱	۲/۶	۳۹
مراکز مادر	۳	۷۵	۱	۲۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴
مراکز تحقیقات منابع طبیعی	۱۳	۵۰	۹	۳۴/۶	۱	۳/۸۸	۲	۷/۷	۱	۳/۸	۲۶
مراکز آموزشی	۵	۷۱/۴	۰	۰	۲	۲۸/۶	۰	۰	۰	۰	۷

با مشاهده جدول فوق متوجه می‌شویم در کل مراکز ۵۳/۸ درصد حداکثر تا ۲۰ درصد از نیاز به مقاله غیرفارسی آنها تأمین نمی‌شود و این تفاوت در مراکز مختلف بدین شرح است:
در مراکز مادر ۷۵ درصد، در مراکز تحقیقات منابع طبیعی ۵۰ درصد و در مراکز آموزشی ۷۱ درصد حداکثر تا ۲۰ درصد نیاز به مقاله غیرفارسی آنها تأمین نمی‌شود.

جدول ۹. توزیع فراوانی علت عدم تهیه مقالات غیرفارسی در مراکز

مراکز	منابع ریالی		سهمیه ارزی		انصراف محقق		کمبود نیروی انسانی		کمبود منابع ریالی و سهمیه ارزی		کمبود منابع ریالی و نیروی انسانی		مجموع
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
کل مراکز	۲۰	۵۱/۳	۲	۵/۱	۵	۱۲/۸	۱	۲/۶	۶	۱۵/۲	۵	۱۲/۸	۳۹
مراکز مادر	۱	۲۵	۰	۰	۳	۷۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲
مراکز تحقیقات منابع طبیعی	۱۵	۵۷/۷	۰	۰	۱	۳/۸	۰	۰	۵	۱۹/۲	۵	۱۹/۲	۲۶
مراکز آموزشی	۵	۷۱/۳	۱	۱۲/۳	۰	۰	۱	۱۲/۳	۰	۰	۰	۰	۷

با مشاهده جدول ۹ متوجه می‌شویم ۵۱/۳ درصد مراکز علت عدم تهیه مقاله غیرفارسی آنها کمبود منابع ریالی بوده است و فقط ۱۲/۸ درصد مراکز انصراف محقق و ۲/۶ درصد مراکز کمبود نیروی انسانی را علت عدم تهیه نیز ذکر کرده‌اند. تفاوت عدم تهیه مقالات غیرفارسی در مراکز مختلف بدین شرح است:

در مراکز مادر ۷۵ درصد مراکز انصراف محقق و ۲۵ درصد کمبود منابع ریالی را علت عدم تهیه ذکر کرده‌اند. در مراکز تحقیقات منابع طبیعی ۵۷/۷ درصد مراکز کمبود منابع ریالی را علت عدم تهیه ذکر کرده‌اند و در مراکز آموزشی ۷۱/۴ درصد مراکز کمبود منابع ریالی را علت عدم تهیه ذکر کرده‌اند.

۱۳. ۷۴/۴ درصد محققان مقاله مورد نیاز خود را به صورت حضوری از نهاد اطلاع‌رسانی مرکز مربوطه درخواست می‌کنند.

۱۴. ۹۷/۴ درصد مراکز جهت درخواست مقاله از فرم استاندارد واحدی که توسط مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی طراحی و ارسال شده است استفاده می‌کنند.

۱۵. ۹۷/۴ درصد مراکز جهت تهیه مقاله غیرفارسی از محققان هزینه دریافت نمی‌کنند.

جدول ۱۰. توزیع فراوانی استفاده از کتابخانه‌های کشور برای تهیه مقاله غیرفارسی

مجموع		خیر		بلی	
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
۱۰۰	۳۹	۷/۷	۳	۹۲/۳	۳۶

جدول ۱۰ نشان‌دهنده استفاده از کتابخانه‌های کشور برای تهیه مقالات غیرفارسی توسط مراکز تحقیقاتی می‌باشد. با مشاهده جدول متوجه می‌شویم ۹۲/۳ درصد مراکز برای تهیه مقاله غیرفارسی از کتابخانه‌های دیگر در کشور نیز استفاده می‌کنند. و تنها ۷/۷ درصد مراکز از کتابخانه‌های کشور استفاده نمی‌کنند.

۱۶. ۶۱/۵ درصد مراکز برای مقاله‌ای که در کتابخانه مربوطه وجود ندارد فقط از طریق مرکز اطلاع‌رسانی اقدام به مکان‌یابی مقاله مزبور می‌کنند و ۱۵/۴ درصد مراکز با مراجعه مستقیم به کتابخانه‌ها اقدام به مکان‌یابی می‌کنند.

۱۷. شیوه ارسال تقاضای مقاله توسط مراکز آموزشی و تحقیقاتی برای کتابخانه‌ها و مراکز دیگر به شرح زیر است:

۳۰/۸ درصد مراکز از طریق پست عادی و دورنویس استفاده می‌کنند. ۱۵/۴ درصد مراکز از طریق پست سفارشی و دورنویس استفاده می‌کنند. ۱۲/۸ درصد از طریق پست سفارشی اقدام می‌کنند. ۵/۲ درصد از طریق دورنویس اقدام می‌کنند، و ۲/۶ درصد از طریق پست پیش‌تاز و دورنویس اقدام می‌کنند.

۱۸. سرعت ارسال تقاضای مقاله برای کتابخانه‌های داخل کشور به شرح زیر است:

۲۰/۵ درصد مراکز کمتر از ۲ روز، ۳۰/۸ درصد مراکز بین ۲ تا ۴ روز، ۱۲/۸ درصد بین ۴ تا ۶ روز، ۵/۱ درصد بین ۶ تا ۸ روز، ۵/۱ درصد بین ۸ تا ۱۰ روز، و ۲۵/۶ درصد بیشتر از ۱۰ روز

جهت ارسال تقاضای مقاله غیرفارسی وقت صرف می‌کنند.

۱۹. شیوه دریافت مقاله غیرفارسی در داخل کشور به شرح زیر است:

۲۳/۱ درصد مراکز از طریق پست عادی، ۱۲/۸ درصد به صورت مراجعه حضوری، ۱۰/۳ درصد به صورت عادی و سفارشی، ۱۷/۹ درصد به صورت عادی و مراجعه مستقیم، ۵/۱ درصد به صورت سفارشی و دورنویس، ۵/۱ درصد به صورت پست پیشتاز و سفارشی مقاله مورد نیاز خود را دریافت کردند.

۲۰. سرعت دریافت مقاله غیرفارسی در داخل کشور به شرح زیر است:

۳۸/۵ درصد مراکز بیشتر از ۲۰ روز، ۲۸/۲ درصد بین ۱۵ تا ۲۰ روز، ۱۷/۹ درصد بین ۱۰ تا ۱۵ روز و ۱۲/۸ درصد بین ۶ تا ۱۰ روز و ۲/۶ درصد مراکز بین ۲ تا ۶ روز برای دریافت مقاله غیرفارسی در داخل کشور منتظر می‌مانند.

۲۱. ۵۹ درصد مراکز فقط با نظر مدیر مرکز امکان دسترسی به دورنویس را دارند و تنها ۱۲/۸ درصد مراکز دارای دورنویس مستقل می‌باشند. همچنین ۴۸/۷ درصد مراکز فقط از طریق نظام مرکزی امکان دسترسی به تلفن صفر آزاد را دارند و تنها ۳۳/۳ درصد مراکز دارای تلفن صفر آزاد مستقل می‌باشند و از جهت امکان دسترسی به پست الکترونیک ۶۴/۱ درصد مراکز به‌طور کلی دارای پست الکترونیک نیستند و در ۲۰/۵ درصد مراکز در بخش خدمات تحویل مدرک به‌طور مستقل پست الکترونیک وجود دارد.

۲۲. ۶۱/۵ درصد مراکز از خودرویی مرکز جهت رجوع به کتابخانه‌های منطقه مربوطه استفاده می‌کنند و تنها ۱۲/۸ درصد مراکز بخش خدمات تحویل مدرک دارای خودرویی مستقل می‌باشند و ۱۰/۳ درصد مراکز از خودرو استفاده نمی‌کنند، و در ۱۵/۴ درصد مراکز از مراجعه حضوری استفاده نمی‌شود.

۲۳. ۶۱/۵ درصد مراکز برای تهیه مقالاتی که در داخل کشور وجود ندارد از طریق خارج از کشور اقدام می‌کنند و ۳۸/۵ درصد هیچ اقدامی انجام نمی‌دهند. همچنین ۹۲/۳ درصد مراکز فوق از طریق مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی اقدام به تهیه مقاله از خارج از کشور می‌نمایند.

۲۴. ۱۰۰ درصد مراکز مادر دارای فهرست موجودی مجلات موجود در مرکز می‌باشند و ۷۳/۱ درصد مراکز تحقیقات منابع طبیعی و ۷۱/۴ درصد مراکز آموزشی دارای فهرست موجودی مجلات لاتین موجود در مرکز نمی‌باشند.

۲۵. ۹۲/۳ درصد مراکز به درخواست ارسال مقاله از مراکز دیگر پاسخ مثبت دادند و سرعت ارسال مقاله توسط مراکز مختلف به شرح زیر است:

۴۶/۲ درصد مراکز در همان‌روز اقدام به پاسخ‌گویی به درخواست مقاله می‌کنند و ۴۱ درصد

بعد از ۲ تا ۴ روز و ۱۲/۸ درصد بعد از ۴ تا ۶ روز اقدام به ارسال مقاله موجود در مرکز به مراکز دیگر می‌کنند.

۲۶. ۸۲/۱ درصد مراکز برای ارسال مقاله غیرفارسی به مراکز دیگر هیچ هزینه‌ای دریافت نمی‌کنند.

۲۷. شیوه ارسال مقاله غیرفارسی برای مراکز مختلف توسط مراکز آموزشی تحقیقاتی به شرح زیر است:

۴۱ درصد مراکز مقاله را به صورت پست عادی، ۵/۱۵ درصد به صورت پست پیشتاز، ۲۵/۶ درصد به صورت پست سفارشی، ۵/۱۱ درصد به صورت حضوری، ۵۲/۶ درصد به صورت پست عادی و پیشتاز، ۱۷/۹ درصد به صورت پست عادی و سفارشی، و ۲/۶ درصد به صورت پست پیشتاز و سفارشی مقاله را ارسال می‌کنند.

پیشنهادها:

۱. پیشنهاد می‌گردد در تمامی مراکز بخش ویژه‌ای به نام بخش خدمات تحویل مدرک و یا بخش سفارشات تشکیل و عهده‌دار تهیه و سفارش منابع اطلاعاتی گردد. و حداقل یک نفر با مدرک کارشناسی کتابداری به عنوان مسئول بخش و یک نفر با مدرک دیپلم به صورت تمام وقت در بخش مربوطه جذب گردند.

۲. پیشنهاد می‌گردد بودجه‌ای مستقل و متناسب با طرح‌های آموزشی و تحقیقاتی برای تهیه مقالات غیرفارسی به بخش مربوطه و همچنین بودجه بیشتری برای تهیه مجلات غیرفارسی و افزایش عناوین اشتراکی در مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی اختصاص یابد.

۳. با توجه به کمبود منابع مالی و حجم روزافزون انتشارات در حوزه‌های مختلف موضوعی، نظام تهیه و سفارش نیمه‌متمرکز مجلات غیرفارسی در کلیه مراکز اجرا شود. بدین ترتیب که خرید عناوین هسته به صورت متمرکز توسط مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد صورت پذیرد و مراکز دیگر با توجه به گرایش موضوعی و با هماهنگی کامل مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی اقدام به خرید مجلات غیرفارسی نمایند.

۴. فهرستگان مشترک مجلات غیرفارسی مراکز آموزشی و تحقیقاتی وزارت جهاد هر چه سریع‌تر و با هماهنگی مرکز اطلاع‌رسانی تهیه و در اختیار مراکز قرار گیرد تا مراکز با سهولت و سرعت بیشتری از موجودی غیرفارسی یکدیگر آگاه گردند.

۵. برای تسریع در مکان‌یابی مقاله غیرفارسی ابزارهای مکان‌یابی مقالات غیرفارسی از قبیل فهرست مشترک مجلات غیرفارسی مرکز اطلاعات و مدارک علمی و فهرست‌های مشابه دیگر

توسط مراکز آموزشی و تحقیقاتی خریداری گردد و مکان‌یابی مقالات غیرفارسی موجود در کشور به صورت غیرمتمرکز توسط مراکز آموزشی و تحقیقاتی انجام پذیرد.

۶. مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد اقدام به راه‌اندازی شبکه همکاری بین کتابخانه‌ای مراکز آموزشی و تحقیقاتی وزارت جهاد کند تا از این طریق مراکز با سرعت بیشتر از طریق ارتباط مستقیم و بدون واسطه با یکدیگر اقدام به تهیه مقاله کنند. ولی برای جلوگیری از خرید تکراری از خارج از کشور و خروج ارز، تهیه مقاله از خارج از کشور به صورت متمرکز توسط مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی انجام پذیرد.

۷. برای سرعت بخشیدن به ارسال تقاضای درخواست مقاله و پی‌گیری دریافت آن و همچنین حداکثر استفاده از نیروی انسانی، مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی اقدام به ماشینی‌کردن مراحل مختلف خدمات تحویل مدرک در مراکز نماید و شبکه رایانه‌ای آن هر چه سریع‌تر طراحی و راه‌اندازی شود.

۸. به منظور سرعت بخشیدن به تهیه مقاله، تمامی مراحل درخواست، پیگیری، و دریافت مقالات مستقیماً و بدون واسطه توسط بخش مسئول خدمات تحویل مدرک انجام پذیرد و این قبیل موارد بدون نظر رئیس مرکز و مراحل مختلف اداری حل و فصل گردد. تمام مراکز اقدام به خرید یک دستگاه دورنگار مستقل برای بخش مربوطه نمایند و تمامی درخواست‌ها به وسیله دورنگار منتقل گردد.

۹. با توجه به اینکه بیشتر از ۶۰ درصد مقالات غیرفارسی موجود در کشور تا به حال از استان تهران تهیه شده است، مرکز اطلاع‌رسانی به جای مکان‌یابی مقالات، بیشتر وقت خود را به تهیه مقالاتی که در کتابخانه‌های سطح استان تهران وجود دارد صرف نماید و وظیفه مکان‌یابی مقاله توسط خود مراکز انجام پذیرد و آن دسته از مقالاتی که در استان‌های دیگر وجود دارد مستقیماً توسط مرکز درخواست‌کننده از استان مربوطه انجام پذیرد.

۱۰. با توجه به اینکه حجم بالایی از مقالات غیرفارسی مورد نیاز مراکز تحقیقاتی از طریق مراکز مادر تأمین می‌شود، لوازم، تجهیزات، سیستم مخابراتی مناسب، نیروی انسانی، و بودجه مناسب جهت سرعت بخشیدن به خدمات تحویل مدرک در مراکز مادر هر چه سریع‌تر پیش‌بینی و تمامی مراکز آموزشی و تحقیقاتی در استان‌ها به‌طور مستقیم با بخش خدمات تحویل مدرک مراکز مادر ارتباط برقرار کنند.

۱۱. با توجه به این‌که بعضی از مراکز آموزشی و تحقیقاتی دارای ایستگاه‌های تحقیقاتی هستند که بسیار دورتر از نهاد اطلاع‌رسانی، محققان در آنجا مشغول تحقیقات هستند، ترتیبی اتخاذ شود تا محققان چنین ایستگاه‌هایی به صورت غیرحضور (مثل دورنگار، پست پیشتاز،

تلفن و ...) نیز بتوانند مقاله مورد نیاز را از مرکز مربوطه درخواست نمایند و یا خود بتوانند به طور مستقیم مقالات مورد نیاز را از استان مربوطه درخواست و تهیه نمایند.

۱۲. تمامی مقالات تهیه شده توسط استان‌های مختلف به صورت پست پیشتاز برای مرکز درخواست‌کننده ارسال شود و در موارد ضروری امکان دریافت متن کامل مقاله به صورت دورنگار نیز پیش‌بینی شود. همچنین جهت تسریع در تهیه مقالات موجود در کتابخانه‌های استان مربوطه، خودروی مناسب در اختیار بخش خدمات تحویل مدرک قرار گیرد.

پیشنهاداتی برای تحقیقات آینده

۱. برای سرعت بخشیدن به ارسال درخواست منابع اطلاعاتی و همکاری بین کتابخانه‌ای و پی‌گیری درخواست‌ها، "خدمات الکترونیکی تحویل مدرک" در مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی مطالعه شود.
۲. برای سرعت بخشیدن و کاهش هزینه‌های مکان‌یابی منابع اطلاعاتی، پیشنهاد می‌شود روش‌های سرعت بخشیدن تدوین "فهرست مشترک مجلات لاتین مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران" و "پایگاه اطلاعاتی فهرستگان کتاب‌های لاتین موجود در سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی ایران" مطالعه شود.
۳. ارزیابی چگونگی خدمات تحویل مدرک و همکاری بین کتابخانه‌ای در مراکز آموزشی و تحقیقاتی معاونت آموزشی و تحقیقات وزارت جهاد هر ساله توسط مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی صورت پذیرد.

مآخذ

۱. دوین، اسبن. توسعه و پیشرفت در دسترسی به متن کامل الکترونیکی در کتابخانه‌ها. ترجمه حمید محسنی. مرزهای نو در اطلاع‌رسانی، گزیده مقالات هجدهمین کنفرانس بین‌المللی اطلاع‌رسانی ۸-۶ دسامبر ۱۹۹۴ لندن، تهران: جرنکه، ۱۳۷۵. ص ۱۰۹-۱۱۴.
۲. بولی، جینفر. هزینه تحویل الکترونیکی اسناد و مدارک. ترجمه حمید محسنی، مرزهای نو در اطلاع‌رسانی، گزیده مقالات کنفرانس بین‌المللی اطلاع‌رسانی ۸-۶ دسامبر ۱۹۹۴ لندن، تهران: جرنکه، ۱۳۷۵. ص ۱۱۵-۱۲۸.